

УДК 37.02.046.16: 811.161.2

О.В. Шкарбульвикладач,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеський національний
політехнічний університет
e-mail:Sholyas@mal.ru

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

О.В. Шкарбуль. Професійно-орієнтований підхід у навчанні української мови студентів-нефілологів. Стаття розкриває актуальність професійно-орієнтованого навчання при вивченні української мови.

O.V. Shkarbul. Professionally-oriented approach to learning the Ukrainian language students-nonphilologists. The article reveals the relevance of professionally-oriented training in the study of the Ukrainian language.

Вступ. Інтеграція України в європейський та світовий простір зумовлює необхідність переглянути підходи до навчання, проаналізувати чинники, що гальмують підвищення якості та формування конкурентоспроможних якостей особистості.

Вибір професії – мета, в якій сходяться інтереси особистості та суспільства, де можливе й необхідне поєднання особистих і загальних інтересів. Правильний вибір професії – це моральне задоволення, висока самооцінка. Водночас це й висока продуктивність праці, висока якість продукції.

У зв'язку з цими факторами важливого значення набувають Закони України «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», Концепція професійної освіти України.

Метою статті є визначення механізму формування інтересу та престижу професій, умов його формування та пошук практичних рекомендацій щодо реалізації профільної освіти засобами мовознавчої науки. Формувати професійну направленість у студентів - це значить зміцнювати у них позитивне ставлення до майбутньої професії, інтерес, схильності і здібності до неї, прагнення удосконалювати свою

Управління проектами та якістю

кваліфікацію після закінчення вищої школи, розвивати ідеали, погляди, переконання.

Матеріал і результати дослідження. Концепцією визначено три цикли навчальних предметів:

– професійно-технічний цикл включає загально технічні і спеціальні предмети та виробниче навчання. Спрямований на формування робітника широкого профілю і на спеціалізацію з конкретних видів робіт. Кожна група навчальних предметів проф.-техн. циклу формується в залежності від складності професій; термінів навчання.

– природничонауковий цикл є диференційованим за змістом залежно від освіти і рівня підготовки учнів, профілів професійної підготовки, можливості здобування в училищі загальної середньої освіти. Перенесення змісту освіти середньої загальноосвітньої школи в училища виключається.

– гуманітарний цикл базується на базі освіти, здобутої за програмами основної або повної середньої освіти, і спрямований на оволодіння особистістю загальнолюдськими цінностями, подальший духовний саморозвиток. Поряд з іншими предметами він включає українську мову й літературу, історію та географію України, дає знання про її суспільний і державний устрій, міжнародне становище, про населення, природні умови і ресурси, економіку, науку, народну творчість, звичаї, традиції народів, що проживають у різних регіонах [3].

Досліджуючи методику навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах різного профілю, встановлено, що формування мовної особистості буде результативним не лише з урахуванням соціологічних, лінгвістичних, психологічних, психолінгвістичних, лінгводидактичних, культурологічних чинників навчання, а і беручи до уваги реалізацію в процесі навчання ідеї позитивних мотиваційних настанов за рахунок включення відомостей про значення української мови в професійній діяльності людини. Зміст матеріалу з мови в середній школі визначається насамперед наукою про мову – мовознавством. Сучасне мовознавство розглядає мову як суспільне явище, визнає матеріалістичне походження і розвиток мови в процесі праці та спілкування людини, підкреслює нерозривний зв'язок мови з мисленням, називає мову найважливішим засобом людського спілкування й організації суспільного життя. Саме тому мова має невичерпні можливості щодо втілення професійно-орієнтованого навчання [6].

Управління проектами та якістю

У науковій літературі зазначається, що професійно-орієнтовані завдання (ПОЗ) – це комплексна сукупність навчальних завдань, трансформованих таким чином, що їх вирішення моделює завдання, з якими зіткнуться студенти в майбутній професійній діяльності. У кожному ПОЗ закладено повний цикл вирішення задачі – від постановки проблеми, актуалізації знань, здобутих під час навчання, до самостійного пошуку необхідної літератури, вироблення плану вирішення цього завдання і самоаналізу та розробки програми самовдосконалення [2].

У методиці навчання мов (іноземної, російської та української як других) розрізняють мовні вправи, пов'язані з усвідомленням мовного матеріалу. Вони мають переважно аналітичний характер і частково – конструктивний (встав букви, допиши, зміни закінчення).

Крім мовних вправ, виділяють частково мовленнєві (підготовчі до мовленнєвих). Це вправи переважно конструктивного характеру, коли учні на основі здобутих знань конструюють словосполучення із заданих слів, тобто застосовують здобуті знання на практиці.

Наступна група вправ – мовленнєві. Вони будуються на основі уявних, штучно створених мовленнєвих ситуацій. Тому деякі методисти називають їх умовно-мовленнєвими [5].

З метою практичного оволодіння мовними знаннями необхідно продумати систему таких вправ, інакше знання ніколи не перейдуть у мовленнєві вміння. А це – одна з вимог навчання української мови. Розглянемо можливості деяких мовних тем щодо використання професійно-орієнтованого лінгвістичного матеріалу галузі комп'ютерних технологій.

На сучасному етапі від фахівців-представників будь-якої професії визначальними є вимоги не лише мати теоретичні знання та практичні навички роботи, а і мовні знання. Це не лише орфографічна, пунктуаційна пильність, а і знання зі сфери офіційно-ділового стилю, комунікативні компетенції, здатність до вільної комунікації та комунікабельність. Мова - засіб не лише спілкування, а й формування нових виробничих відносин, в окремих випадках навіть «зряддя» праці, тому використання багатств мови у професійній сфері повинно знаходитися під особливою увагою. Знання мови професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в ситуації на виробництві та в безпосередніх ділових контактах.

Розвиток новітніх технологій, упровадження досягнень науково-технічного прогресу у різні сфери суспільного життя, виникнення сучасних інформаційних мереж зумовлюють появу відповідних мовних одиниць, пов'язаних із явищами програмування, комп'ютерних мереж. Лексика цієї галузі є складовими частинами інформаційних потоків, необхідних для умов функціонування різних сфер сучасного життя. Тому вони стають об'єктами досліджень мовознавчої науки. Не зважаючи на те, що ці слова в більшості неологізми, але вони ввійшли в усне і письмове мовлення не лише фахівців даного фаху, і а пересічних громадян, міцно закріпилися в ньому і вже є невід'ємною частиною повсякденного спілкування.

Наприклад, під час вивчення тем з розвитку зв'язного мовлення, зокрема культури мовлення, поняття про літературну мову або народну мову можна використати такий мовний матеріал, який допоможе студентові розрізнити поняття нормативних лексем та «ненормативних» - жаргонізмів, професіоналізмів, сленгу, визначити важливість дотримання мовних норм у процесі фахової комунікації:

– назви знарядь виробництва та їхніх типів і частин (пень/пеньок; дюрник; слоник; камінь; мозок; проц; клави/клавка/клавір/кібарда; залізо; сідюк);

– назви трудових процесів (закачати/стягнути, законектитись/залогінитись, відстрілювати трабли);

– спеціальні професійні вислови (інсталяція системи, дефрагментація диска) тощо;

– науково-технічні (магнітна пам'ять, модульний принцип, ІВМ, RAM, інтерфейс, оверлей, стандартне програмне забезпечення, волоконнооптичний кабель, авто-клавіша);

– професійно-виробничі (обновити, (пере)завантажити; зовнішній пристрій; буферний пул);

– просторічно-жаргонні (кракозябли/крякозяблики – неправильно відображені шрифти кирилиці, аутглюк– програма Outlook Express, фотопоп Adobe Photoshop, пожмакер Page Maker, Король Дров Corel Draw) [2].

Під час вивчення теми «Морфологічна будова слова. Творення слів» використання лексем галузі комп'ютерних технологій надасть можливість прослідкувати сучасні словотворчі ресурси мови, зрозуміти способи творення слів:

Управління проектами та якістю

Перфозчитувач, мікрокалькулятор, автокодер, автомонітор, гіпервізор, інтерполятор, метаасемблер, мікропроцесор, мікробустер, мікрокомп'ютер, двополосник, багатокутник, мультимікропроцесор, гетеросистема, гігафлопс, гіпертекст, гіперіндекс, гіперплощина, гіперфрейм, метасистема, метафайл, мікроадреса, мікродискета, мікросхема, мікрофільм, мікрокод, мікропристрій, метаправило, метафайл.

Для вироблення навиків редагування та розуміння такої якості культури мовлення як правильність можна застосувати частково-мовленнєві вправи, де необхідно визначити ненормативну форму та замінити її лінгвістичною нормою. Наприклад: майстер збереження настройок- майстер збереження налаштувань, звернути все-згорнути все, свойства програми- властивості програми, перезагрузити комп'ютер-перезавантажити, справка даних-довідка, додати таблицю- додати таблицю, невірний пароль- неправильний пароль, невірна інформація-помилкова, неточна інформація [2].

Висновки. Отже, взаємозв'язок мовного матеріалу із майбутньою професією у процесі навчання української мови є надзвичайно важливим аспектом у формуванні цілісної особистості-професіонала своєї справи, таким чином розв'язуються важливі загальноосвітні, виховні й практичні завдання, а саме:

- підготувати студентів до використання мовних ресурсів в усіх ланках виробничої та невиробничої сфери;
- сформувати в них уміння й навички доцільного використання мовних засобів у різних життєвих ситуаціях із дотриманням українського мовленнєвого етикету;
- виховувати в шанобливе ставлення до української мови як до державної;
- створити умови для свідомого опанування міцних знань про українську мову (її лексичний склад, граматичну будову, текстотворчі ресурси як основи для формування мовних і мовленнєвих умінь і навичок);
- виробити потребу в постійному вдосконаленні рівня знань, культури мовлення.

Студентам важливо усвідомити значення української мови у вирішенні професійних завдань, тому ознайомлення з мовним матеріалом слід будувати за проблемно-ситуативним принципом, використовуючи моделювання ситуацій, спонукаючи до роботи з довідковими,

Управління проектами та якістю

лексикографічними виданнями, а також пов'язаної з майбутньою професійною діяльністю. У процесі пізнання структури, семантики й функціонування мовних одиниць здійснюється міжпредметний зв'язок із фаховими дисциплінами, попереднє ознайомлення з понятійним апаратом галузі майбутньої професії.

Література

1. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Нар. укр. акад [Текст]. – Х.: Вид – во НУА, 2005. - 360 с.
2. Косенко Ю.В. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навч. посіб. [Текст]. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 292 с.
3. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років.
4. Тригуб І.П., Власенко Л.В. Система вправ направлених на формування граматичних навичок [Електронний ресурс] // http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Pedagogica/5_100711.doc.htm (дата: 04.02.2015).
5. Українська мова. 10-11 класи. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний, природничо-математичний, спортивний напрями, суспільно-гуманітарний напрям (економічний профіль). Рівень стандарту [Текст] / Укладачі: М.І. Пентиліук, О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна. – К.: Грамота, 2011.

Надійшла до редакції 24.12.2014